

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Савастєєва О.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та моделювання ринкових відносин

Мельник А.С.

студентка 3 курсу, напрямку підготовки «Фінанси та кредит»

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м.Одеса, Україна*

На сучасному етапі Україна неухильно спрямовує свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу, виконання міжнародно-правових зобов'язань, в тому числі з питань розвитку місцевої і регіональної демократії. Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами України. Важливу роль у цих процесах відіграє реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка стала невід'ємною складовою національного законодавства у цій сфері.

Першочерговим кроком на шляху реформи місцевого самоврядування стало завдання щодо фінансової децентралізації, яка розпочалася шляхом прийняття змін до Бюджетного і Податкового кодексів України, зокрема передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації; стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення тощо.

Фінансова децентралізація – це сучасне явище, яке характеризується великим ступенем невизначеності та відсутністю ефективного механізму його практичного застосування. Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку і самореалізації людини, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг. Саме тому проблема ефективного впровадження фінансової децентралізації набуває нового концептуального змісту. Ефективний механізм децентралізації робить прозорими фінансові потоки та збільшує зацікавленість органів місцевого самоврядування в реалізації податкового потенціалу своїх адміністративно-територіальних одиниць. Крім того, вона розширює можливості місцевої влади у здійсненні зовнішніх запозичень. Розробка дієвого механізму розвитку фінансової децентралізації дасть змогу забезпечити соціально-економічне зростання регіонів України в умовах євроінтеграції.

У 2015 році 794 сільських, селищних та міських рад, до складу яких входять 2015 населених пунктів, добровільно об'єдналися у 159 територіальних громад (далі – ОТГ). Найбільша кількість ОТГ створена в Тернопільській області – 26 та у Хмельницькій області – 22. Загальна площа всіх ОТГ складала

35807 км², що займає 6 % від площі України (без урахування м. Києва та Автономної Республіки Крим). Найбільша за площею ОТГ – Народицька ОТГ Житомирської області, яка займає 1284 км², найменша – Міженецька ОТГ Львівської області – 8,7 км². Станом на 01 січня 2016 року чисельність населення, яке мешкає на території цих ОТГ, становить 1386,5 тис. осіб, що складає 3,8% від загальної чисельності населення України (без урахування м. Києва та Автономної Республіки Крим). Найменша за чисельністю населення – Макіївська ОТГ Чернігівської області – 1,6 тис. жителів. Найбільша за чисельністю населення є Лиманська ОТГ Донецької області – 44,2 тис. жителів (громада створена на основі міста-району).

Бюджетна децентралізація і децентралізація функціональних повноважень не означають відмову центральних органів влади від відповідальності в суспільно значущих сферах надання публічних послуг. Це має забезпечуватися створенням належної системи контролю за тим, як місцеві органи влади дотримуються встановлених норм якості основних послуг (зокрема, з початкової та середньої освіти, охорони здоров'я). Досвід Європейських країн показує, що розширення податкової автономії місцевих бюджетів поглиблює міжрегіональні відмінності у доходах, а отже – у рівні та якості бюджетних послуг. З одного боку, це може призвести до необхідності збільшити трансферти з державного бюджету та погіршення стану системи державних фінансів. З іншого боку, для багатих регіонів і територіальних громад існує загроза того, що зростання податкових надходжень дасть поштовх зростанню видатків, яке потім буде складно загальмувати, що, у свою чергу, може ускладнити фінансування місцевих видатків у періоди погіршення економічної ситуації [1].

У процесі бюджетної децентралізації необхідно усунути основні існуючі недоліки формування місцевих бюджетів України – з тим, щоб не тільки підвищити самостійність місцевих органів влади, але й, насамперед, створити умови для відповідального виконання ОМС функцій публічної влади, максимального врахування уподобань та інтересів громадян щодо місцевих суспільних благ і послуг, ефективного використання бюджетних ресурсів і завдяки цьому – для підвищення суспільного добробуту [1].

Література:

1. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ / І.О. Луніна // Економіка України. - 2014. - № 11. - С. 61-75.
2. Карлін М.І. Податкові системи країн Америки : навч. посіб. / М.І. Карлін, Н.І. Липовська-Маковецька. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 232 с.
3. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб. / М.І. Карлін. – К. : Знання, 2011. – 639 с.
4. Study on the Division of Powers Between the European Union the Member States and Regional and Local Authorities // Committee of the Regions of the European Union. – 2008. – P. 47–321.
5. Данилишин Б.М. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України / Б.М. Данилишин, В.В. Пилипів // Регіональна економіка. – 2016. – № 1. – С. 5–11.